МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА

Історичний факультет

Кафедра історії України, археології та спеціальних галузей історичних наук

ПРОГРАМА
КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ІСПИТУ

підготовки здобувачів

другого (магістерського) рівня вищої освіти

освітньо-професійної програми

«СЕРЕДНЯ ОСВІТА (ІСТОРІЯ)»

за спеціальністю А4 Середня освіта

предметною спеціальністю А 4.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта)

галузі знань А Освіта

Освітня кваліфікація: магістр середньої освіти за предметною спеціальністю середня освіта (історія та громадянська освіта)

Розглянуто і затверджено

вченою радою історичного факультету

Тернопільського національного педагогічного

університету імені Володимира Гнатюка

(протокол № 2 від «05» листопада 2025 р.)

Тернопіль – 2025 рік

Програма кваліфікаційного іспиту для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми «Середня освіта (Історія)» за спеціальністю А4 Середня освіта, предметною спеціальністю А 4.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта) галузі знань А Освіта.

Розробники програми:

Старка Володимир Васильович, доктор історичних наук, професор кафедри історії України, археології та спеціальних галузей історичних наук Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, гарант освітньої програми.

Зуляк Іван Степанович, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії України, археології та спеціальних галузей історичних наук Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

Куций Іван Петрович, доктор історичних наук, професор кафедри історії України, археології та спеціальних галузей історичних наук Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

Москалюк Микола Миколайович, доктор історичних наук, професор кафедри історії України, археології та спеціальних галузей історичних наук Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

Програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри історії України, археології та спеціальних галузей історичних наук

(протокол № 1 від «28» серпня 2025 р.)

Завідувач кафедри Іван ЗУЛЯК

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Атестація здобувачів ступеня вищої освіти, що пройшли підготовку за освітньо-професійною програмою «Середня освіта (Історія)» другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю А4 Середня освіта, предметною спеціальністю А4.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта), передбачає присвоєння освітньої кваліфікації «Магістр середньої освіти за предметною спеціальністю середня освіта (історія та громадянська освіта)» та професійної кваліфікації «Вчитель-магістр (Середня освіта (Історія та громадянська освіта)».

Атестація здобувачів вищої освіти покликана встановити відповідність засвоєних здобувачами вищої освіти рівня та обсягу знань, умінь, загальних та фахових компетентностей вимогам стандарту вищої освіти та освітньо-професійної програми зі спеціальності А4 Середня освіта.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу процесів та явищ в історії, механізмів та розуміння їх причинно-наслідкових зв’язків.

ЗК 2. Здатність формулювати нові проблеми в області історії, вибирати належні напрями та відповідні методи для їх розгляду; оволодіти методами та способами аналізу історичних подій та явищ. Здатність впровадження наукових досліджень у професійній та інноваційній діяльності, здатність генерувати нові ідеї.

ЗК 3. Здатність створювати стратегію діяльності з урахуванням загальнолюдських цінностей, суспільних та державних виробничих інтересів; організовувати свою роботу або роботу в команді, дотримуючись культури стосунків, готовності до критики і самокритики; здатність до саморозвитку і самовдосконалення.

ЗК 4. Уміння виявляти шанобливе ставлення до української національної культури, розуміти й цінувати культурне розмаїття та мультикультурність суспільства; здатність до усвідомленого вираження

національної культурної ідентичності та творчої самореалізації (культурна компетентність).

ЗК 5. Розуміння та сприйняття етичних норм поведінки відносно інших людей, норм службової етики, делікатність, толерантність, співчуття, професійний (педагогічний) оптимізм, дотримання норм і принципів професійної етики.

ЗК 6. Відкритість до нових знань, ідей і технологій; здатність продукувати не стандартні ідеї, творчо підходити до вирішення проблеми чи виконання завдань.

Фахові компетентності (ФК):

ФК 1. Здатність забезпечувати здобуття освіти державною мовою; спілкуватися іноземною мовою; формувати та розвивати мовно-комунікативні уміння і навички учнів (мовно-комунікативна компетентність).

ФК 2. Здатність моделювати зміст навчання відповідно до обов'язкових результатів навчання учнів; формувати та розвивати в учнів ключові, предметні компетентності та уміння; здійснювати інтегроване навчання учнів; добирати та використовувати сучасні й ефективні методики і технології навчання, виховання та розвитку учнів; розвивати в учнів критичне мислення, формувати ціннісне ставлення учнів (предметно-методична компетентність).

ФК 3. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею у професійній діяльності; ефективно використовувати наявні та створювати (за потреби) нові електронні (цифрові) освітні ресурси (інформаційно-цифрова компетентність); формувати здатність використовувати цифрові технології в освітньому процесі.

ФК 4. Здатність визначати і враховувати в освітньому процесі вікові та інші індивідуальні особливості учнів; використовувати стратегії роботи з учнями, які сприяють розвитку їхньої позитивної самооцінки, я-ідентичності; формувати мотивацію учнів та організовувати їхню позитивну діяльність;

формувати спільноту учнів, у якій кожен відчуває себе її частиною (психологічна компетентність).

ФК 5. Здатність усвідомлювати особисті відчуття, почуття та емоції, потреби, керувати власними емоційними станами; конструктивно та безпечно взаємодіяти з учасниками освітнього процесу; поціновувати та усвідомлювати взаємозалежність людей і систем у глобальному світі (емоційно-етична компетентність).

ФК 6. Здатність до суб'єкт-суб'єктної взаємодії з учнями в освітньому процесі; залучати батьків до освітнього процесу на засадах партнерства; працювати в команді із залученими фахівцями, асистентами вчителя для надання додаткової підтримки особам з особливими освітніми потребами (компетентність педагогічного партнерства).

ФК 7. Здатність створювати умови, що забезпечують функціонування інклюзивного освітнього середовища; забезпечувати в освітньому середовищі сприятливі умови для кожного учня, залежно від його індивідуальних потреб, можливостей, здібностей, інтересів; здатність до педагогічної підтримки осіб з особливими освітніми потребами (інклюзивна компетентність).

ФК 8. Здатність організовувати безпечне освітнє середовище, використовувати здоров'язбережувальні технології під час освітнього процесу; здійснювати профілактично-просвітницьку роботу з учнями та іншими учасниками освітнього процесу щодо безпеки життєдіяльності, санітарії та гігієни; формувати в учнів культуру здорового та безпечного життя; зберігати особисте фізичне та психічне здоров'я під час професійної діяльності (здоров'язбережувальна компетентність).

ФК 9. Здатність прогнозувати результати освітнього процесу; планувати освітній процес (прогностична компетентність).

ФК 10. Здатність організовувати процес навчання, виховання й розвитку здобувачів освіти; організовувати різні види й форми навчальної та пізнавальної діяльності здобувачів освіти; організовувати осередки навчання, виховання й розвитку здобувачів освіти (організаційна компетентність).

ФК 11. Здатність здійснювати оцінювання результатів навчання здобувачів освіти; аналізувати результати навчання здобувачів освіти; формувати спроможність у здобувачів освіти до самооцінювання і взаємооцінювання результатів навчання (оцінювально-аналітична компетентність).

ФК 12. Здатність здійснювати власний професійний розвиток, отримувати підтримку від колег; надавати підтримку колегам у їхньому професійному розвитку, інноваційній діяльності (компетенція здатності до навчання впродовж життя).

ФК 13. Здатність визначати, формулювати та розв'язувати наукові проблеми, аналізувати соціально-значущі процеси та робити науково обґрунтовані висновки; здатність до перенесення системи наукових знань у професійну діяльність та в площину навчального предмету (загальнонаукова компетентність).

ФК 14. Здатність використовувати знання, уміння й навички в галузі історії для теоретичного освоєння загально професійних дисциплін і вирішення практичних завдань.

ФК 15. Здатність застосовувати знання, вміння і навички з галузі регіональної історії.

ФК 16. Здатність вивчати та аналізувати проблеми соціально-економічного розвитку, які зумовлені суспільно-історичним і культурним розвитком України.

ФК 17. Здатність добре розбиратися у сучасній суспільно-політичній ситуації з метою формування особистості з адекватною громадянською позицією, з'ясовувати небезпечні глобальні тенденції і глобальні проблеми розвитку людства та здійснювати пошуки шляхів їх подолання.

ФК 18. Здатність узагальнити засвоєні знання та сформовані вміння у процесі теоретичної та практичної підготовки під час підготовки та захисту магістерської роботи та формування професійних компетентностей у майбутній науково-дослідній роботі.

Програмні результати навчання (ПРН), що перевіряються на атестаційному екзамені:

ПРН 1. Вільне володіння державною мовою, що передбачає вміння комунікувати усно й письмово.

ПРН 3. Має глибокі знання з освітньої галузі/предмета та усвідомлює можливості їх інтеграції з іншими галузями/предметами; володіє методами формування в учнів цілісного уявлення про галузь/предмет на основі актуальних наукових досягнень.

ПРН 4. Обізнаний з вимогами до результатів навчання, визначеними державним стандартом базової середньої освіти та типовими освітніми програмами; уміє визначати зміст навчального предмета і послідовність його вивчення.

ПРН 5. Володіє сучасними методиками й технологіями моделювання змісту навчання історії в школі та вміє ефективно їх застосовувати.

ПРН 7. Володіє навичками користування цифровими пристроями, базовим програмним забезпеченням, онлайн-сервісами та Інтернет-мережею; здатен ефективно застосовувати готові та створювати нові електронні (цифрові) освітні ресурси.

ПРН 16. Володіє науковими методами аналізу та обробки інформації; здатен рефлексувати над власною професійною діяльністю.

ПРН 18. Володіє навичками інформаційно-описової діяльності, систематизації даних, структурування та опису предметної сфери; готує наукові роботи, реферати тощо.

ПРН 19. Орієнтується в особливостях сучасної наукової історичної картини світу, її ключових проблемах і суперечностях; знає основні напрями та тенденції сучасного історичного дискурсу.

ПРН 21. Володіє методами педагогічного проектування; здатен визначати цілі освітнього процесу, спираючись на прогностичні методи планування.

ПРН 22. Обізнаний з законодавчими вимогами до організації освітнього процесу; вміє планувати та проводити навчальні заняття різних типів.

ПРН 23. Володіє знаннями про різновиди оцінювання навчальних досягнень учнів; здатен використовувати різні форми та методи оцінювання їх результатів.

ПРН 24. Обізнаний з освітніми інноваціями та їх характеристиками; вміє впроваджувати інновації у власну педагогічну практику.

Атестаційний екзамен здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності А4 Середня освіта (предметна спеціальність А 4.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта)) на історичному факультеті відбувається у комбінованій формі шляхом виконання тестових завдань із провідних дисциплін фахової підготовки та виконання теоретико-методичного і творчого завдань.

Основна мета кваліфікаційного іспиту полягає у визначенні відповідності професійної підготовки випускників вимогам освітньо-професійної програми, освітньої кваліфікації і кваліфікаційного стандарту, рівня їх готовності до самостійної педагогічної діяльності вчителя історії та громадянської освіти, а також якості засвоєння навчального матеріалу з дисциплін, що виносяться на кваліфікаційний іспит.

Тестові завдання підібрано так, щоб відповіді на них засвідчували рівень компетентностей, набутих здобувачами з дисциплін фахової підготовки: методики наукових досліджень, філософії науки, менеджменту в освіті, психології і педагогіки профільної школи, історичної пам’яті в сучасному освітньому просторі, історичної освіти у профільній школі, українських земель у геополітичному вимірі, актуальних проблем економічної історії України та практикуму з цифрових технологій. Виконання теоретико-методичного і творчого завдань пов’язане зі змістом та особливостями професійної діяльності вчителя історії та громадянської освіти, викладача закладу фахової передвищої чи вищої освіти й передбачає реалізацію системи

вимог щодо організації та проведення різних форм навчальних занять, науково-дослідної та науково-методичної роботи в закладах освіти.

Відповіді здобувачів вищої освіти на атестаційному екзамені повинні свідчити про розуміння завдань удосконалення історичної та громадянської освіти, наявність високого професійно-педагогічного потенціалу особистості, усвідомлення свого призначення в суспільстві, поєднання фундаментальних знань з предметних та психолого-педагогічних дисциплін з професійними вміннями і навичками; сформованість професійних якостей: високу моральність, духовну культуру, світогляд, доброзичливість й повагу до учнів, любов до предмета і своєї професії; загальну культуру; виразність та культуру володіння державною мовою.

Під час визначення досягнень здобувачів з кожного завдання кваліфікаційного іспиту загальними об'єктами аналізу виступають такі орієнтири:

- характеристика відповіді: фрагментарна, елементарна, логічна, доказова, обґрунтована;
- якість знань: правильність, повнота, глибина, гнучкість, системність, узагальненість;
- рівень оволодіння розумовими операціями: уміння аналізувати, синтезувати, порівнювати, абстрагувати, робити висновки;
- досвід творчої діяльності: уміння виявляти проблеми, формулювати припущення, розв'язувати завдання;
- самостійність оцінних суджень.

Загальна (кінцева) оцінка за відповідь здобувача на атестаційному екзамені визначається шляхом складання кількості балів, отриманих за виконання тестових завдань та відповідей на теоретико-методичне і творче завдання.

2. ЗМІСТ ПРОГРАМНОГО МАТЕРІАЛУ

2.1. Тестові завдання

Методика наукових досліджень

1. Що розуміють під науковим дослідженням як особливою формою пізнавальної діяльності?

2. Що таке гіпотеза наукового дослідження та які вимоги до неї висуваються?

3. У чому полягає різниця між об’єктом і предметом наукового дослідження?

4. Які загальнонаукові методи дослідження застосовуються в галузі освіти, історії та археології?

5. Яка структура наукового дослідження (актуальність, мета, завдання, об’єкт, предмет, методи, наукова новизна)?

6. Що передбачає пошук, систематизація та оформлення бібліографічних джерел інформації у науковому дослідженні?

7. Які основні проблемно-тематичні напрями магістерського дослідження в галузі історичної освіти?

8. У чому полягають особливості академічної доброчесності при здійсненні магістерського дослідження?

9. Які види порушень академічної доброчесності (плагіат, самоплагіат, фабрикація даних) виокремлюють?

10. Яка організаційна структура наукової діяльності в Україні (наукові установи, ступені, звання)?

11. Які особливості має наукове дослідження в галузі освіти, історії, археології та філософії?

Філософія науки

12. Який предмет і основні проблеми філософії науки як галузі філософського знання?

13. Які основні етапи історичного становлення філософії науки виокремлюють?

14. У чому виявляється специфіка науки як феномену цивілізації?

15. Які основні моделі та закономірності розвитку наукового знання відомі у філософії науки (кумулятивізм, фальсифікаціонізм, парадигмальна модель Т. Куна)?

16. Яка структура наукового знання (емпіричний і теоретичний рівні)?

17. Які основні форми наукового пізнання виокремлюють (факт, проблема, гіпотеза, теорія)?

18. У чому полягає розуміння науки як соціального інституту?

19. Що включає методологія наукового дослідження як розділ філософії науки?

20. Які основні етапи розвитку науки в Україні виокремлюють дослідники?

21. У чому полягають засади наукової етики та етики дослідника?

22. Що є предметом філософії інтелектуальної власності?

Менеджмент в освіті

23. Що є предметом і завданнями менеджменту в освіті як науки і мистецтва управління?

24. Які сучасні концепції управління закладами освіти виокремлюють?

25. Які основні функції управління (планування, організація, мотивація, контроль) реалізує менеджер закладу освіти?

26. Що передбачає технологія прийняття управлінського рішення в закладі освіти?

27. У чому полягає механізм фінансування закладів освіти в сучасних умовах?

28. Що таке фінансова автономія закладу освіти та як формується його кошторис?

29. Що таке фандрайзинг і які його джерела можуть використовувати заклади освіти?

30. Що передбачає самоменеджмент керівника (педагога) для побудови успішної кар’єри?

31. Якими компетентностями повинен володіти сучасний менеджер освіти XXI століття?

32. Які методи прийняття управлінських рішень застосовуються в закладі освіти?

33. Що таке благодійний фонд закладу освіти і яку роль він відіграє у фінансуванні освітньої діяльності?

Психологія і педагогіка профільної школи

34. Який предмет і завдання психології профільної школи як науки?

35. Якими є психологічні особливості здобувачів освіти профільної школи (старшого підліткового та юнацького віку)?

36. Що таке учнівська група (учнівський колектив) з погляду психології профільної школи?

37. У чому полягає психологічна характеристика педагога як суб'єкта педагогічної діяльності?

38. Які психологічні особливості управління процесом навчання і виховання у профільній школі?

39. У чому виявляється психологія педагогічної взаємодії суб'єктів освітнього процесу профільної школи?

40. Що складає теоретичні основи педагогіки профільної школи?

41. Які сучасні тенденції розвитку профільної освіти в Україні (Державний стандарт профільної середньої освіти)?

42. Які критерії та індикатори оцінки ефективності організації профільного навчання виокремлюють?

43. Хто є основними суб'єктами освітнього процесу у профільному закладі освіти?

44. Які сучасні педагогічні технології, методи, засоби і форми організації навчання застосовуються в умовах профільної освіти?

45. Що передбачає контроль і оцінювання навчальних досягнень здобувачів профільної освіти?

Історична пам'ять в сучасному освітньому просторі

46. Що розуміють під поняттям «історична пам’ять» та як воно співвідноситься з поняттям «історична політика»?

47. Які складові включає національна та історична пам’ять як об’єкт державної політики?

48. У чому виявляється процес декомунізації в Україні як складова політики пам’яті?

49. Які тематично-змістові прояви має пам’ять про Голодомор 1932–1933 рр. в українському суспільстві?

50. Яким чином міфологема «Великої вітчизняної війни» використовувалась як інструмент конфліктогенного впливу на український соціум?

51. Яку роль відіграє кіномистецтво у формуванні історичної пам’яті суспільства?

52. Яким є дидактичний і виховний потенціал художньої літератури історичного спрямування?

53. Яка специфіка «пам’ятникової війни» навколо історичних персоналій та подій в Україні?

54. Які особливості меморіалізації Голодомору відбулися в різні періоди новітньої історії України?

55. У чому полягає вплив історичної пам’яті на формування національної ідентичності?

56. Яку роль відіграє шкільне підручникотворення у формуванні історичної пам’яті учнівської молоді?

Історична освіта у профільній школі

57. Яке місце посідає історична освіта в системі профільної середньої освіти України?

58. У чому полягає сутність концепції Нової української школи на рівні профільної середньої освіти?

59. Яка структура історичної освіти у профільній школі (загальноосвітній і профільний рівні)?

60. У чому полягають мета, завдання та особливості єдиного загальноосвітнього курсу «Історія: Україна і світ»?

61. Що таке спеціальні історичні курси у профільній школі та яка їхня типологія (історична географія, локальна історія, історія культури тощо)?

62. Які особливості має методика навчання історії у профільній школі порівняно з базовою середньою освітою?

63. Які форми організації навчання історії застосовуються у профільній школі?

64. Які сучасні методи і технології навчання історії використовуються у профільній школі?

65. Що передбачає формувальне та підсумкове оцінювання результатів навчання історії у профільній школі?

66. Які критерії оцінювання історичної компетентності учнів профільної школи виокремлюють?

67. Що включає проєктування освітнього процесу з історії у профільній школі (календарно-тематичне планування, розроблення курсів за вибором)?

Українські землі в геополітичному вимірі

68. Що є предметом і завданнями геополітики як наукової дисципліни?

69. Які основні геополітичні концепції другої половини XIX – першої половини XX ст. вплинули на трактування «українського питання»?

70. Яке місце посідали українські землі в геополітичних концепціях періоду Першої світової війни?

71. У чому виявлялась «українська карта» в міжнародній політиці між двома світовими війнами?

72. Які українські геополітичні стратегії першої половини XX століття виокремлюють дослідники?

73. Яке місце посідали українські землі у стратегічних планах Німеччини напередодні та в роки Другої світової війни?

74. Яку роль відігравала Україна у зовнішньополітичних доктринах США в різні історичні періоди?

75. Яке місце посідали українські землі в польських зовнішньополітичних доктринах міжвоєнного періоду?

76. Які особливості мали геополітичні стратегії Росії щодо українських земель у різні історичні епохи?

77. Яке місце посідає незалежна Українська держава у сучасній світовій геополітиці?

78. Які геополітичні виміри має російсько-українська війна для сучасного світового порядку?

Актуальні проблеми економічної історії України

79. Які основні етапи періодизації економічної історії України виокремлюють дослідники?

80. У чому полягали особливості господарства Київської Русі (землеробство, ремесло, торгівля)?

81. Які соціально-економічні наслідки мала феодальна роздробленість для господарства українських земель?

82. У чому полягала суть фільваркового господарства на українських землях у XVI – першій половині XVII ст.?

83. Які соціально-економічні наслідки мала Визвольна війна українського народу середини XVII ст.?

84. У чому полягала суть та наслідки селянської реформи 1861 р. на українських землях?

85. Які галузі промисловості найбільш динамічно розвивались в Україні у другій половині XIX – на початку XX ст.?

86. У чому полягала економічна політика Центральної Ради, Гетьманату П. Скоропадського та Директорії УНР?

87. Які головні засади нової економічної політики (НЕП) в Україні у 1920-х рр.?

88. Які економічні та людські наслідки мала радянська індустріалізація і колективізація сільського господарства в Україні?

89. Які причини і наслідки Голодомору 1932–1933 рр. з погляду економічної історії?

90. Які напрями державної економічної політики України реалізовувались у 1991–2000-х рр. (приватизація, грошова реформа)?

Практикум з цифрових технологій

91. Що включає поняття цифрової компетентності вчителя історії та відповідального використання цифрових технологій і штучного інтелекту?

92. Які принципи критичного оцінювання та цифрового опрацювання історичної інформації?

93. Які цифрові інструменти та технології штучного інтелекту застосовуються для створення освітнього контенту з історії?

94. Які цифрові інструменти інтерактивного навчання та освітньої комунікації використовуються в сучасній школі?

95. Що передбачає проєктування цифрового освітнього продукту для розв’язання конкретної освітньої проблеми?

96. Які підходи до візуалізації історичної інформації та створення мультимедійного контенту застосовуються у навчанні історії?

97. Що включає етап інтеграції та практичного застосування розроблених цифрових освітніх матеріалів?

98. Які критерії використовуються для оцінювання результатів цифрового освітнього проєкту?

99. Які етичні аспекти пов’язані з використанням систем штучного інтелекту в освітній і дослідницькій діяльності вчителя?

100. Яку роль відіграють цифрові та мультимедійні технології в модернізації профільної історичної освіти?

2.2. Теоретико-методичні завдання

1. **Охарактеризуйте методологію та методи науково-педагогічного дослідження,** які доцільно використовувати для розв’язання актуальної проблеми історичної освіти. Розкрийте можливості та обмеження основних груп методів (теоретичних, емпіричних).

2. **Обґрунтуйте структуру магістерського дослідження** з обраної проблематики історичної освіти: актуальність, мета, завдання, об’єкт, предмет, наукова новизна, практичне значення.

3. **Розкрийте принципи академічної доброчесності** у виконанні та оформленні кваліфікаційної роботи. Охарактеризуйте типові порушення академічної доброчесності та способи їх запобігання.

4. **Проаналізуйте специфіку науки як соціального інституту та форми суспільної свідомості.** Обґрунтуйте значення методології наукового пізнання для сучасних історичних досліджень.

5. **Порівняйте основні моделі розвитку наукового знання** (кумулятивну, парадигмальну, фальсифікаціоністську). Визначте їх евристичний потенціал для аналізу розвитку історичної науки.

6. **Обґрунтуйте систему сучасних концепцій управління закладом освіти.** Розкрийте специфіку застосування функцій менеджменту (планування, організація, мотивація, контроль) у діяльності вчителя-керівника проєкту чи методичного об’єднання.

7. **Розробіть алгоритм прийняття управлінського рішення** щодо розв’язання конфліктної ситуації в педагогічному колективі. Обґрунтуйте запропоновані кроки з погляду теорії менеджменту в освіті.

8. **Охарактеризуйте механізм фінансування закладу загальної середньої освіти та можливості фандрайзингу.** Запропонуйте шляхи залучення додаткових ресурсів для розвитку історичної освіти в закладі освіти.

9. **Розкрийте психологічні особливості здобувачів освіти профільної школи** та обґрунтуйте їх урахування під час організації навчання історії в старших класах.

10. **Проаналізуйте психологію педагогічної взаємодії суб’єктів освітнього процесу профільної школи.** Запропонуйте способи конструктивного розв’язання типових конфліктів між учителем та учнями.

11. **Обґрунтуйте систему сучасних педагогічних технологій навчання в умовах профільної освіти.** Порівняйте їх дидактичні можливості для викладання історії.

12. **Розробіть модель оцінювання навчальних досягнень учнів з історії у профільній школі,** враховуючи формувальне та підсумкове оцінювання, критерії історичної компетентності.

13. **Проаналізуйте поняття «історична пам'ять» і «історична політика».** Обґрунтуйте роль закладу освіти у формуванні критичного ставлення учнів до політики пам'яті.

14. **Розкрийте специфіку тематично-змістових проявів історичної пам'яті в Україні** (Голодомор, Друга світова війна, декомунізація). Запропонуйте підходи до їх вивчення в шкільному курсі історії.

15. **Обґрунтуйте структуру та зміст єдиного загальноосвітнього курсу «Історія: Україна і світ»** та спеціальних історичних курсів у профільній школі. Визначте їх роль у диференціації історичної освіти.

16. **Проаналізуйте геополітичні концепції, що визначали місце українських земель у міжнародній політиці** в різні історичні періоди (кінець XIX – XX ст.). Обґрунтуйте їх значення для розуміння сучасного геополітичного становища України.

17. **Розкрийте геополітичний вимір російсько-української війни** та його вплив на формування громадянської компетентності учнів на уроках історії та громадянської освіти.

18. **Проаналізуйте основні етапи економічного розвитку України XIX–XX ст.** (реформи 1861 р., НЕП, індустріалізація, здобуття незалежності). Обґрунтуйте методичні підходи до вивчення цих тем у школі.

19. **Обґрунтуйте дидактичний потенціал цифрових технологій та систем штучного інтелекту** для формування історичної компетентності учнів. Визначте ризики та етичні межі їх застосування.

20. **Розробіть концептуальну модель власного магістерського дослідження** з обраної проблеми історичної чи громадянської освіти.

Визначте проблему, мету, завдання, методи дослідження та очікувані результати.

2.3. Творчі завдання

1. **Розробіть фрагмент календарно-тематичного планування** з обов'язкового курсу «Історія: Україна і світ» для одного з класів профільної школи з обґрунтуванням добору тем та форм контролю.

2. **Розробіть спеціальний історичний курс за вибором** (наприклад, з локальної історії, історії повсякдення чи історії державотворення) для профільної школи. Обґрунтуйте мету, структуру та очікувані результати навчання.

3. **Розробіть план-конспект уроку історії** з використанням інтерактивних методів навчання для формування критичного мислення учнів. Обґрунтуйте добір методів відповідно до теми та віку учнів.

4. **Розробіть систему компетентнісно орієнтованих завдань для оцінювання результатів навчання історії** у профільній школі (формувальне й підсумкове оцінювання).

5. **Розробіть цифровий освітній продукт** (інтерактивну презентацію, вебресурс, цифрову карту чи хронологічну лінію) для вивчення обраної теми з історії України. Обґрунтуйте його дидактичну доцільність.

6. **Розробіть методичні рекомендації щодо використання систем штучного інтелекту** в підготовці вчителя історії до уроку та в самостійній роботі учнів, з урахуванням принципів академічної доброчесності.

7. **Розробіть сценарій позакласного заходу з формування історичної пам'яті** учнів (наприклад, присвяченого вшануванню пам'яті жертв Голодомору чи подій російсько-української війни). Обґрунтуйте виховний потенціал заходу.

8. **Розробіть проєкт шкільного історико-краєзнавчого дослідження** з елементами роботи з архівними джерелами та усною історією. Визначте етапи, методи та очікувані результати.

9. **Розробіть модель уроку громадянської освіти з використанням геополітичного аналізу** сучасних міжнародних відносин та ролі України в них.

10. **Розробіть систему методичних заходів щодо профорієнтаційної роботи вчителя історії** у профільній школі, спрямованих на мотивацію учнів до вивчення історії та суспільних наук.

11. **Розробіть модель методичного об'єднання вчителів історії закладу освіти** з визначенням його завдань, форм роботи та плану заходів на навчальний рік, застосовуючи засади менеджменту в освіті.

12. **Розробіть проєкт залучення додаткового фінансування (фандрайзингу)** для реалізації історико-освітнього чи краєзнавчого проєкту в закладі освіти.

13. **Розробіть програму індивідуальної роботи з обдарованим учнем** з поглибленого вивчення історії, орієнтовану на участь у олімпіадах та конкурсах наукових робіт.

14. **Розробіть навчальний модуль з економічної історії України** для профільного курсу історії з використанням проблемного навчання (наприклад, «Економічні реформи в Україні XIX–XX ст.»).

15. **Розробіть тематичний блок уроків з історії, присвячений українським землям у геополітичних процесах XX століття,** з використанням карт, першоджерел і сучасних цифрових інструментів.

16. **Розробіть модель уроку з використанням прийомів роботи з історичною пам'яттю та усвідомленого протистояння дезінформації** (зокрема щодо тем Другої світової війни чи російсько-української війни).

17. **Розробіть систему методів і прийомів формування критичного мислення учнів** під час опрацювання історичних джерел різного походження (писемних, візуальних, усних).

18. **Розробіть план проведення педагогічного дослідження ефективності обраної методики навчання історії** в умовах профільної школи, визначивши мету, гіпотезу, методи та критерії оцінювання результатів.

19. **Розробіть модель інклюзивного уроку історії,** що враховує індивідуальні освітні потреби учнів та забезпечує сприятливі умови для кожного здобувача освіти.

20. **Розробіть авторський цифровий освітній ресурс (вебсайт, блог або онлайн-курс) вчителя історії,** визначивши його структуру, зміст і засоби зворотного зв'язку з учнями.

3. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ІСПИТУ

Загальні критерії оцінювання результатів кваліфікаційного іспиту

Оцінка «відмінно» (90–100 балів) виставляється за відповідь, у якій здобувач вищої освіти:

- продемонстрував системні, ґрунтовні та актуальні теоретичні знання з фахових дисциплін;
- правильно виконав тестові завдання;
- повно, логічно та аргументовано розкрив зміст теоретико-методичного завдання;
- творчо та професійно виконав творче завдання відповідно до визначених вимог;
- правильно обґрунтував вибір засобів, методів, методичних прийомів і форм організації навчання історії та громадянської освіти;
- продемонстрував здатність застосовувати теоретичні знання для вирішення практичних і професійних педагогічних ситуацій;
- доцільно використовував сучасні педагогічні, інформаційно-комунікаційні, активні та інтерактивні технології;
- продемонстрував уміння аналізувати, порівнювати, узагальнювати та обґрунтовувати професійні рішення;
- продемонстрував високий рівень самостійності, творчого та критичного мислення;
- використовував фахову термінологію, дотримувався логічності, послідовності та культури професійного мовлення.

Оцінка «добре» (75–89 балів) виставляється за відповідь, у якій здобувач вищої освіти:

- продемонстрував достатній рівень теоретичних і практичних фахових знань;
- правильно виконав значну частину тестових завдань;
- загалом правильно та логічно виконав теоретико-методичне і творче завдання, проте допустив окремі неточності або незначні недоліки;
- правильно визначив та обґрунтував основні засоби, методи і методичні прийоми роботи вчителя історії;
- продемонстрував здатність застосовувати набуті знання у практичній професійній діяльності;
- використовував активні та інтерактивні методи навчання, однак не завжди повною мірою обґрунтовував доцільність їх застосування;
- продемонстрував достатню самостійність та частково-пошуковий характер розв’язання професійних завдань;
- володіє фаховою термінологією, але допускає окремі неточності у формулюваннях.

Оцінка «задовільно» (60–74 бали) виставляється за відповідь, у якій здобувач вищої освіти:

- продемонстрував базовий рівень теоретичних знань, достатній для виконання основних професійних завдань;
- правильно виконав окрему частину тестових завдань;
- теоретико-методичне та творче завдання виконав частково, з окремими суттєвими недоліками;
- продемонстрував недостатнє розуміння взаємозв’язків між теоретичними положеннями та їх практичним застосуванням;
- добирає засоби, методи та методичні прийоми, однак їх вибір не завжди є оптимальним або достатньо обґрунтованим;
- недостатньо використовує сучасні активні та інтерактивні технології;

- переважно використовує репродуктивний підхід до розв’язання професійних завдань;
- допускає неточності у використанні фахової термінології та побудові відповіді;
- потребує додаткового обґрунтування запропонованих професійних рішень.

Оцінка «незадовільно» (1–59 балів) виставляється за відповідь, у якій здобувач вищої освіти:

- продемонстрував недостатній рівень теоретичних і практичних фахових знань;
- не виконав або виконав неправильно переважну більшість тестових завдань;
- не продемонстрував належного розуміння змісту теоретико-методичного завдання;
- творче завдання виконав неправильно, фрагментарно або не виконав;
- не зміг обґрунтувати вибір засобів, методів, методичних прийомів та форм організації навчання історії;
- запропоновані рішення не відповідають поставленій меті, змісту завдання чи специфіці історичної та громадянської освіти;
- не продемонстрував здатності застосовувати теоретичні знання для вирішення практичних професійних ситуацій;
- не використовує або недоцільно використовує сучасні педагогічні технології;
- виявляє переважно репродуктивний, несистемний або невизначений підхід до виконання завдань;
- допускає суттєві помилки у використанні фахової термінології та професійних поняттях.

Розподіл балів за складовими кваліфікаційного іспиту

Загальна максимальна кількість балів за виконання кваліфікаційного іспиту становить 100 балів:

- тестові завдання – 25 балів;
- теоретико-методичне завдання – 35 балів;
- творче завдання – 40 балів.

Тестові завдання (25 балів)

Тестова частина передбачає виконання 25 тестових завдань, відібраних із наведеного вище переліку. За кожну правильну відповідь здобувач вищої освіти отримує 1 бал, за неправильну відповідь або її відсутність – 0 балів. Максимальна кількість балів за тестову частину – 25.

Теоретико-методичне завдання (35 балів)

Кількість балів	**Критерії оцінювання**
30–35	Здобувач вищої освіти демонструє глибокі, системні та ґрунтовні знання з відповідної проблематики; повністю розкриває зміст завдання; правильно використовує фахову термінологію; логічно, послідовно й аргументовано формулює відповідь; уміє аналізувати, порівнювати, узагальнювати та робити обґрунтовані висновки; демонструє здатність застосовувати теоретичні знання для розв’язання професійних і практичних завдань.
23–29	Здобувач демонструє достатній рівень засвоєння програмного матеріалу; зміст завдання розкрито переважно повно; правильно визначено основні теоретичні положення та практичні підходи; відповідь є логічною та змістовною; продемонстровано вміння застосовувати знання у професійній діяльності. Допущені окремі неточності, які не впливають суттєво на правильність відповіді.
15–22	Здобувач демонструє задовільний рівень теоретичної підготовки; основний зміст завдання розкрито частково; знання мають переважно репродуктивний характер; недостатньо

Кількість балів	Критерії оцінювання
	сформовані вміння аналізувати та обґрунтовувати професійні рішення; допускаються окремі помилки та неточності у використанні фахової термінології; практичне застосування теоретичних положень є недостатньо обґрунтованим.
8–14	Здобувач демонструє низький рівень засвоєння програмного матеріалу; відповідь є фрагментарною, зміст завдання розкрито недостатньо; наявні суттєві помилки у визначеннях, поняттях та теоретичних положеннях; здобувач відчуває значні труднощі під час застосування знань для розв’язання практичних завдань.
0–7	Здобувач не продемонстрував необхідного рівня теоретичної підготовки; зміст завдання не розкрито або розкрито неправильно; допущено суттєві помилки у визначенні основних понять і положень; відсутнє розуміння можливостей практичного застосування теоретичних знань; завдання не виконано або виконано на недостатньому рівні.

Творче завдання (40 балів)

Кількість балів	Критерії оцінювання
37–40	Завдання виконано повністю, правильно та творчо. Здобувач демонструє високий рівень професійної компетентності, самостійність і здатність до прийняття обґрунтованих педагогічних рішень. Запропоновані засоби, методи, форми та прийоми відповідають меті, завданням, віку та рівню підготовленості учнів. Рішення детально обґрунтовані, мають практичну спрямованість. Продемонстровано вміння використовувати сучасні педагогічні та цифрові технології.
31–36	Завдання виконано правильно та переважно повно. Запропоновані рішення відповідають поставленій меті та професійним вимогам. Добір засобів, методів і прийомів є

Кількість балів	Критерії оцінювання
	доцільним та достатньо обґрунтованим. Виявлено здатність застосовувати набуті знання на практиці. Наявні окремі неточності або недостатньо розкриті окремі положення, які не впливають суттєво на загальну якість виконання.
24–30	Завдання виконано загалом правильно, але недостатньо повно. Основну мету досягнуто, однак окремі складові завдання розкрито поверхово. Добір засобів, методів і прийомів переважно доцільний, але їх обґрунтування недостатньо переконливе. Виявлено окремі помилки або недоліки в плануванні, структурі чи практичному застосуванні запропонованих рішень.
17–23	Завдання виконано частково, із суттєвими недоліками. Основні положення визначено, однак відсутня достатня системність і послідовність. Запропоновані засоби, методи або прийоми не завжди відповідають меті завдання чи специфіці історичної освіти. Обґрунтування є недостатнім, наявні помилки у плануванні та професійних рішеннях.
11–16	Завдання виконано фрагментарно, з помилками та недостатнім розумінням його практичної сутності. Значна частина необхідних елементів відсутня або виконана неправильно. Добір засобів і методів недостатньо доцільний, обґрунтування поверхове. Здобувач переважно відтворює відомі положення без їх адаптації до конкретної професійної ситуації.
6–10	Відповідь лише частково відповідає змісту завдання та містить значні помилки. Запропоновані рішення недостатньо пов’язані з поставленою метою, не враховують специфіки професійної діяльності вчителя історії. Відсутня належна аргументація та практична спрямованість.
0–5	Завдання не виконано або виконано неправильно. Відповідь не відповідає суті поставленого завдання, містить грубі професійні та методичні помилки. Відсутнє обґрунтування запропонованих засобів, методів і прийомів, не

Кількість балів	Критерії оцінювання
	продемонстровано здатності застосовувати теоретичні знання у практичній діяльності.

Підсумкова оцінка

Підсумкова оцінка за атестаційний іспит визначається як сума балів, отриманих здобувачем вищої освіти за всі складові:

Тестові завдання (25 балів) + теоретико-методичне завдання (35 балів) + творче завдання (40 балів) = 100 балів.

Загальна кількість балів	Національна оцінка	Оцінка ЄКТС
90–100	відмінно	A
82–89	добре	B
75–81	добре	C
69–74	задовільно	D
60–68	задовільно	E
1–59	незадовільно	FX

4. ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Балик Н. Р., Шмигер Г. П. Практикум з цифрових технологій: навчально-методичний посібник. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2025. 80 с.

2. Баханов К. О. Сучасна шкільна історична освіта: інноваційні аспекти: монографія. Донецьк: ТОВ «ЮгоВосток, ЛТД», 2005. 384 с.

3. Білуха М. Т. Методологія наукових досліджень: підручник. К.: АБУ, 2002. 480 с.

4. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Методологія наукових досліджень: підручник. 2-ге вид. Харків: Право, 2023. 368 с.

5. Державний стандарт профільної середньої освіти (затверджений постановою Кабінету Міністрів України № 851 від 25.07.2024 р.).

6. Дністрянський М. С. Геополітика: навч. посіб. Львів: Львівський національний університет ім. І. Франка, 2011. 436 с.

7. Економічна історія України: історико-економічне дослідження: у 2 т. / відп. ред. В. А. Смолій; НАН України. Інститут історії України. К.: Ніка-Центр, 2011.

8. Геополітика: підручник для студентів вищих навчальних закладів / А. І. Кудряченко, Ф. М. Рудич, В. О. Храмов. Київ: МАУП, 2004. 293 с.

9. Гриценко О. Президенти і пам’ять. Політика пам’яті президентів України (1994–2014): підґрунтя, послання, реалізація, результати. Київ: К.І.С., 2017. 1136 с.

10. Ігнатенко Н. В., Савенко В. В. Теорія та методика навчання історії в школі: навчально-методичний посібник. Тернопіль: Вектор, 2014. 224 с.

11. Ігнатьєва Т. Геополітика України в категоріях і поняттях: минуле та сучасність: навч. посіб. Кам’янець-Подільський: Кам’янець-Подільський національний університет ім. І. Огієнка, 2015. 112 с.

12. Касьянов Г. В. Історична пам’ять та історична політика: до питання про термінологію й генеалогію понять. Український історичний журнал. 2016. № 2. С. 135.

13. Крижко В. Менеджмент в освіті: підручник. К.: Освіта України, 2020. 465 с.

14. Культура історичної пам’яті: європейський та український досвід / Ю. Шаповал, Л. Нагорна, О. Бойко та ін.; за ред. Ю. Шаповала. Київ: ІПІЕНД, 2013. 600 с.

15. Литвин Л. М. Управління фінансово-економічною діяльністю закладів освіти: навчально-методичний посібник. Тернопіль: ТНПУ, 2021. 82 с.

16. Мармаза О. І. Менеджмент освітньої організації. Х.: ТОВ «Щедра садиба», 2017. 126 с.

17. Мешко О. І. Психологія вищої школи: навчальний посібник. Тернопіль: Вектор, 2018. 196 с.

18. Модельні навчальні програми для 10–12 класів Нової української школи. Профільна школа (з 2027 року). URL: https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/modelni-navchalni-prohramy-dlia-10-12-klasiv-novoi-ukrainskoi-shkoly-profilna-shkola-z-2027-roku

19. Москалюк М. М. Економічна історія України і світу: навчальний посібник. Тернопіль: ТНПУ імені Володимира Гнатюка, 2020. 120 с.

20. Москалюк М. М., Лень А. В. Цифрові технології та їх роль у вивченні історії. *Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету*. 2025. № 18. С. 92–102.

21. Національна та історична пам'ять: словник ключових термінів / кер. авт. кол. А. М. Киридон. Київ: ДП «НВЦ "Пріоритети"», 2013. 436 с.

22. Петрушенко В. Філософія і методологія науки. К.: Новий світ – 2000, 2025. 200 с.

23. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посібник. К.: Видавництво А.С.К., 2004. 192 с.

24. Пометун О., Фрейман Г. Методика навчання історії в школі. Київ: Генеза, 2005. 328 с.

25. Пшенична О. С. Цифрові та мультимедійні технології в профільній середній та фаховій передвищій освіті: навчальний посібник. Запоріжжя: ЗНУ, 2024. 144 с.

26. Радчук Г. К. Аксіопсихологія вищої школи: монографія. 2-ге вид. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2014. 380 с.

27. Ратніков В. С., Макаров З. Ю. Історія та філософія науки. Хрестоматія. Вінниця: Нова книга, 2009. 416 с.

28. Реєнт О. Соціально-економічні та політичні трансформації в Україні (кінець XVIII – перші десятиліття XX століття). У 2-х кн. Кн. 1. К.: Інститут історії України НАН України, 2021. 846 с.

29. Сергєєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасєка О. В. Педагогічна психологія: навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2022. 168 с.

30. Терещук Г. В., Алексієвець М. М., Алексієвець Л. М. Наукові дослідження: теорія та організація: навчальний посібник. 4-е вид. Тернопіль: Вектор, 2013. 362 с.

31. Філософія науки: підручник / І. С. Добронравова, Л. І. Сидоренко, В. Л. Чуйко та ін.; за ред. І. С. Добронравової. К.: ВПЦ «Київський університет», 2018. 255 с.

32. Шейко В., Кушнаренко Н. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: підручник. К.: Знання Прес, 2003. 295 с.

33. Шкільняк М. М., Овсянюк-Бердадіна О. Ф., Крисько Ж. Л., Демків І. О. Менеджмент: навчальний посібник. Тернопіль: Крок, 2017. 252 с.

34. Юринець З. В., Макара О. В. Самоменеджмент: навч. посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2014. 272 с.

Допоміжна

35. Дністрянський М. С. Геополітичні доктрини і підходи: критичний аналіз методології. Львів: Львівський національний університет ім. І. Франка, 2003. 111 с.

36. Долинська Л. В., Матяш-Заяць Л. П. Психологія конфлікту: навч. посібник. Київ: Каравела, 2010. 303 с.

37. Зерній Ю. Історична пам’ять як об’єкт державної політики. *Стратегічні пріоритети*. 2007. № 1 (2). С. 71–76.

38. Коберник О. М., Гагарін М. І. Менеджмент в освіті: навчальний посібник. 3-тє вид. Умань: ВПЦ «Візаві», 2017. 242 с.

39. Корягін М. В., Чік В. Ю. Основи наукових досліджень: навч. посібник. 2-ге вид. Київ: Алерта, 2019. 492 с.

40. Максюта М. Є., Соколова О. М. Філософія науки: гуманітарно-педагогічний синтез: монографія. Херсон: «ОЛДІ-ПЛЮС», 2025. 310 с.

41. Мисан В. Сучасний урок історії: навч.-метод. посіб. Київ: Шкільний світ, 2010. 118 с.

42. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 06.04.2022 р.

43. Про освіту: Закон України від 06.04.2022 р.

44. Гуревич Р. С., Кадемія М. Ю., Опушко Н. Р. та ін. Роль цифрових технологій навчання в епоху цивілізаційних змін. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців. 2021. Вип. 62. С. 28–38.

45. Гуржій О. Нариси з історії розвитку виробничих відносин і торгівлі в Україні (друга половина XVII – початок XX ст.). Київ: Інститут історії України НАН України, 2018. 364 с.

Інформаційні ресурси

46. Інститут історії України НАН України. URL: http://history.org.ua/uk

47. Нова українська школа. Інститут модернізації змісту освіти. URL: https://imzo.gov.ua/osvita/nush/

48. Нова українська школа. Міністерство освіти і науки України. URL: https://mon.gov.ua/nova-ukrainska-shkola

49. Про затвердження концептуальних засад реформування історичної освіти в системі загальної середньої освіти. URL: https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-kontseptualnykh-zasad-reformuvannia-istorychnoi-osvity-v-systemi-zahalnoi-serednoi-osvity

50. Репозитарій Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/